

بررسی تطبیقی نظام‌های ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش‌های کاربردی در جهان

رضا محمدی\* ۱

مریم زمانی فر\*\* ۲

فاطمه صادقی مندی\*\*\* ۳

#### چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی و تحلیل اهداف، معیارها و فرایندهای ارزشیابی و تضمین کیفیت در ۱۷ کشور پیشرو و دارای تجربه در این حوزه (شامل آمریکا، کانادا، سوئیس، فنلاند، انگلستان، اتریش، دانمارک، سوئد، نروژ، آلمان، هلند، استرالیا، آفریقای جنوبی، هند، هنگ‌کنگ، امارات متحده عربی، عربستان) و با استفاده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و بررسی تطبیقی بر اساس مؤلفه‌های تعیین‌شده انجام شده است. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: نوع فرایند تضمین کیفیت، اجباری/ داوطلبانه بودن فرایند، ساختار فرایند(دولتی، نیمه‌دولتی و غیردولتی)، مراحل اجرای فرایند، مستندات پشتیبان، تعداد و ترکیب هیئت ارزیابی، نویسنده گزارش، چرخه فرایند، پی‌گیری نتایج، گروه‌های مورد مصاحبه و سطوح ارزشیابی. در خصوص کاربرد معیارهای ارزشیابی و تضمین کیفیت مشخص گردید که ۱۱ معیار کارکنان حرفه‌ای و آموزشی، فراگیران، دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی و کارآموزی، یاددهی-یادگیری و کارآموزی، بهبود مستمر(تضمین و توسعه کیفیت)، ارتباط با صنعت و جامعه، برون‌دادها و پیامدها، اهداف و برنامه‌ها، سازمان‌دهی، مدیریت و رهبری، امکانات، منابع فیزیکی و فناوری، حمایت مؤسسه ایدر اکثر کشورهای مورد مطالعه مشترک بوده است. مقاله حاضر در راستای انتشار نتایج حاصل از این مؤلفه‌ها و معیارها تدوین شده است.

واژگان کلیدی: آموزش عالی، ارزشیابی، تضمین کیفیت، آموزش‌های کاربردی

\* استادیار سازمان سنجش آموزش کشور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

remohamadi@yahoo.ca

\*\* همکار پژوهشی سازمان سنجش آموزش کشور، تهران، ایران

mm\_zamanifar@yahoo.com

\*\*\* همکار پژوهشی سازمان سنجش آموزش کشور، تهران،

ایران mandi\_sadeghi@yahoo.com

با توجه به اینکه امروزه تکنولوژی و صنعت دو شاخص مهم میزان توسعه‌یافتگی یا عقب‌ماندگی هر کشوری محسوب می‌شود و با توجه به ارتباط نزدیک و نقش نظام آموزش‌های کاربردی در این خصوص، مطالعه و بررسی وضعیت این نظام و مسائل و مشکلات آن و آگاهی از میزان تحقق اهداف آنها و نیز میزان انطباق اهداف با نیازهای جامعه امری ضروری و حیاتی می‌نماید. در کشورهای توسعه‌یافته در کنار دوره‌های آکادمیک و نظری، دوره‌های تکنولوژی یعنی دوره‌های علمی-کاربردی قرار دارد و این دو جریان، به موازات هم نیازهای نیروی انسانی جامعه را بر آورده می‌نمایند (ابتکار، ۱۳۷۸). دانشگاه‌های نظری دانش نظری را تولید می‌کنند و دانشکده‌های علمی-کاربردی، دانش نظری تولیدشده را کاربردی می‌کنند. دانشگاه‌های علمی-کاربردی علاوه بر تربیت نیروی متخصص کاردان و اجرایی برای بخش‌های مختلف جامعه، کاربرد مهم‌تر دیگری نیز دارند و آن پرکردن خلأ موجود میان دانشگاه‌های نظری که تولیدکننده علم محض هستند و جامعه که خواهان علم کاربردی است می‌باشد. همچنین، این دانشگاه‌ها به ایجاد اشتغال نیز کمک می‌کنند (خداداد حسینی، ۱۳۸۱: ۱۳۷).

در ایران آموزش عالی کاربردی توسط دانشگاه‌های فنی و حرفه‌ای و علمی-کاربردی ارائه می‌شود. شورای عالی هماهنگی آموزش فنی و حرفه‌ای کشور این آموزش‌ها را به دو نوع علمی-عملی یا (علمی-کاربردی) و عملی تقسیم می‌کند. طبق تعریف این شورا آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به آموزش‌هایی اطلاق می‌شود که فرد را برای احراز شغل و حرفه معین آماده می‌سازد و یا کارایی و توانایی افراد شاغل به فنون و حرفه را ارتقاء می‌دهد (شورای عالی هماهنگی آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، ۱۳۶۲: ۳). شورای عالی انقلاب فرهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را به عنوان نوعی از آموزش‌های علمی-کاربردی پذیرفته است.

با توجه به اجتناب‌ناپذیر بودن چالش‌های حاصل از تغییرات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فناوری برای سازمان‌های آموزشی، این سازمان‌ها برای بقا در محیط رقابتی کنونی بایستی هوشمندانه‌تر، سریع‌تر و کم‌هزینه‌تر از هر زمان دیگری به فعالیت بپردازند. برای رسیدن به این منظور، ابزارهای مختلفی مورد نیاز است که از جمله آن‌ها ارزیابی به عنوان سازوکاری برای پاسخگویی در قبال عملکرد می‌باشد. بهبود و ارتقای کیفیت عملکردی نظام‌های دانشگاهی به‌طور عام و نظام آموزش عالی کاربردی به‌طور خاص باید اولویت اول، مدیران نظام آموزش عالی باشد، چرا که عدم توجه به این امر مهم و حیاتی منجر به عدم تحقق سیاست‌های توسعه پایدار و به در رفتن منابع انسانی، مالی و کالبدی قابل‌توجهی از جامعه شده (محمدی، ۱۳۸۷: ۱۳۴) و همیشه بیم آن می‌رود که کیفیت فدای کمیت شود (منصوری، ۱۳۸۲: ۱۳۱). بنابراین بهره‌گیری از ارزشیابی در نظام‌های آموزش مهارتی می‌تواند ضمن کمک به کسب آگاهی از وضعیت موجود، به ارتقا و تضمین کیفیت، افزایش پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، بهبود فرایند خود پایندگی و مقایسه پذیر کردن نظام‌های آموزشی یاری رساند که این مهم در سایه توجه به نتایج به دست آمده از ارزشیابی امکان‌پذیر است (صالحی و پرند، ۱۳۸۸). ارزشیابی و تضمین کیفیت باید به عنوان ابزاری برای بهبود مستمر آموزش حرفه‌ای و کارآموزی و بر اساس چرخه کیفیت و ایجاد

ارتباط مناسب بین برنامه‌ریزی، اجرا، ارزیابی/سنجش و بازبینی آموزش حرفه‌ای و کارآموزی در نظر گرفته شود( مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای برای تجارت ۲۰۰۹، ۱).

از این رو با توجه به نقش و اهمیت ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش‌های کاربردی و اینکه الگوی مناسبی برای این امر در آموزش‌های کاربردی اعم از فنی و حرفه‌ای و علمی-کاربردی ایران مورد استفاده قرار نگرفته است، این پژوهش درصدد است تا ضمن فراهم آوردن دانش لازم و استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو و صاحب‌نظر در این زمینه، به طراحی الگوی ارزشیابی کیفیت در آموزش‌های کاربردی بپردازد. در این راستا به منظور بررسی تطبیقی، معیارها و فرایندهای ارزشیابی و تضمین کیفیت در کشورهای پیشرو و دارای تجربه مورد مطالعه قرار گرفته که در ادامه به آن پرداخته شده است. لازم به ذکر است در این پژوهش منظور از آموزش‌های کاربردی، آموزش‌های ارائه‌شده توسط دو دانشگاه فنی و حرفه‌ای و علمی-کاربردی می‌باشد.

امریکا: مأموریت کمیسیون اعتبارسنجی علوم کاربردی ۲ که يك سازمان غیردولتی است، اعتبارسنجی برنامه‌های علوم کاربردی بر اساس درخواست داوطلبانه موسسه می‌باشد. این برنامه‌ها طیف گسترده‌ای از رشته‌های تحصیلی را در موضوعات مربوط به مهندسی دربر می‌گیرد. معیارهای اعتبارسنجی برنامه‌های علوم کاربردی شامل دو بخش معیارهای عمومی و معیارهای برنامه می‌باشند. همچنین مرکز کارآموزی حرفه‌ای کارل دی پرکینز ۳ به ارتقای استانداردهای آموزشی می‌پردازد و فعالیت‌هایی را توسعه می‌دهد که دستورالعمل‌های فنی و حرفه‌ای و تحصیلی را باهم ادغام می‌کند(کمیسیون اعتبارسنجی علوم کاربردی، ۲۰۱۲).

کانادا: هیئت اعتبارسنجی فناوری کانادا ۴، که در سال ۱۹۸۲ ایجاد شد، نهادی معتبر و مسئول در قبال اعتبارسنجی علوم کاربردی و برنامه‌های فناوری مهندسی محسوب می‌شود. این هیئت در پی ایجاد تعالی در برنامه‌های فناوری است. هیئت مذکور ارزیابی برنامه‌های علوم کاربردی و فناوری مهندسی را فراهم می‌کند. اعتبارسنجی، بررسی داوطلبانه و دقیق از برنامه‌های فن آوری در مقایسه با محک‌های ملی فناوری می‌باشد(هیئت اعتبارسنجی فناوری کانادا، ۲۰۱۲).

۱. Vocational Training Centre for the Trade

۲. ASAC(Applied Science Accreditation Commission).

۳. Carl D. Perkins Vocational Training Center.

۴. Canadian Technology Accreditation Board (CTAB)

آلمان: نهاد مرکزی ارزیابی و اعتبارسنجی مسئولیت ارزشیابی و تضمین کیفیت دانشگاه‌های علوم کاربردی را بر عهده دارد. وظیفه نهاد مذکور سازمان‌دهی و هماهنگی سنجش و ارزشیابی در این دانشگاه‌ها، بر اساس یک روش نظام‌مند و دوره‌ای می‌باشد (هارت و یگ، ۲۰۰۳). این نهاد از سه گروه مستقل که مسئول ارزیابی، اعتبارسنجی برنامه و اعتبارسنجی سیستم می‌باشد، تشکیل می‌شود (انجمن اروپایی تضمین کیفیت در آموزش عالی، ۲۰۱۳).

سوئیس: در این کشور سیستم اعتبارسنجی در دانشگاه علوم کاربردی مبتنی بر قانون فدرال دانشگاه علوم کاربردی است.

از سال ۲۰۰۸ مرکز اعتبارسنجی و تضمین کیفیت آموزش عالی سوئیس به‌طور رسمی به عنوان نهادی برای اعتبارسنجی این دانشگاه‌ها به رسمیت شناخته شده و انجام مراحل اعتبارسنجی را بر عهده دارد، در حالی که تصمیمات نهایی توسط وزارت فدرال امور اقتصادی، آموزش و پژوهش اتخاذ می‌شود (مرکز اعتبارسنجی و تضمین کیفیت آموزش عالی سوئیس، ۲۰۱۳a).

فنلاند: شورای ارزیابی آموزش عالی فنلاند، یک نهاد تخصصی مستقل ارزیابی دانشگاه‌ها، دانشگاه‌های علوم کاربردی و وزارت آموزش و فرهنگ می‌باشد. این شورا دارای ۲ کمیته فرعی دائمی، هیئت اعتبارسنجی دوره‌های حرفه‌ای و بخش ویژه‌ای برای اعتبارسنجی دانشگاه‌های صنعتی بوده که اعضای آن توسط وزیر آموزش برای مدت چهار سال تعیین می‌گردد (شورای ارزیابی آموزش عالی فنلاند، ۲۰۱۴). ارزیابی متقابل یکی از روش‌هایی است که توسط فدراسیون دانشگاه‌های علمی کاربردی انجام می‌شود. این نوع ارزشیابی امکان ارزیابی دقیق از سیستم‌های تضمین کیفیت پرسش و پاسخ تعاملی و دو سویه (بین دو دانشگاه) را فراهم می‌کند و در واقع برای مقایسه سیستم‌های هم پایه و تعامل با بازده بالا موثر است (سان و همکاران، ۲۰۱۱).

۱. Zentrale Evaluations- und Akkreditierungsagentur, to English: Central Evaluation and Accreditation Agency (ZEVA)

۲. Hartwig

۳. European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)

۴. Swiss Center of Accreditation and Quality Assurance in Higher Education (OAQ)

۵. Federation of Universities of Applied Sciences (FUAS): Häme University of Applied Sciences (HAMK)- Lahti University of Applied Sciences (LUAS) – Laurea University of Applied Sciences (Laurea)

اتریش: شورای دانشگاه‌های علوم کاربردی ایک نهاد دولتی مستقل است که بر عملکرد دانشگاه‌ها در سطح وزارتی نظارت می‌کند و اعتبارسنجی دانشگاه‌های علوم کاربردی و برنامه‌های آنها را انجام می‌دهد. کارکردهای این نهاد شامل: اعتبارسنجی، مشاوره با وزارت، ارتقاء کیفیت یادگیری و تدریس، نوآوری و آموزش تکمیلی و همچنین نظارت بر بخش علوم کاربردی می‌باشد(دفتر آموزش بین‌الملل/یونسکو، ۲۰۱۲).

انگلستان: بریتانیا دارای یک سیستم تضمین کیفیت منحصر به فرد و پیچیده برای شیوه‌های کسب و کار، صلاحیت‌ها و ارائه آموزش و کارآموزی حرفه‌ای می‌باشد(انجمن دانشکده‌ها، ۲۰۱۲). اعتبارسنجی در انگلستان برای برنامه‌های جدید آموزش و کارآموزی حرفه‌ای اجباری است (مرکز توسعه آموزش فنی و کارآموزی حرفه‌ای اروپا، ۲۰۱۱).

دانمارک: وزارت آموزش مسئولیت بازرسی و تضمین کیفیت آموزش و کارآموزی حرفه‌ای را در کشور دانمارک بر عهده داشته و دیگر فعالان این نوع آموزش(شرکای اجتماعی، به‌ویژه کمیته تجارت و کمیته‌های آموزش محلی و شرکت‌ها و انجمن‌های کارفرمای کارآموزان) نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند(اعتبارسنجی در دانمارک، ۲۰۰۹، ۳). نهاد ارزیابی دانمارک در سال ۱۹۹۹ به عنوان یک نهاد ارزیابی ملی برای نظارت، توسعه و تضمین کیفیت آموزش و تدریس، جایگزین مرکز تضمین کیفیت و ارزشیابی دانمارک شد و به عنوان یک نهاد مستقل زیر نظر وزارت آموزش دانمارک آغاز به کار کرد (برگر، ۲۰۰۲، ۴).

سوئد: نهاد آموزش حرفه‌ای پیشرفته سوئدی مسؤل تعیین و اعتباریابی دوره‌های کارآموزی مداوم بر طبق استانداردهای کیفی می‌باشد. این نهاد، با وجود این که مستقل است اما به وسیله دولت سوئد هدایت می‌شود و در سراسر کشور دوره‌های کارآموزی مورد تأیید را با حمایت مالی دولت اجرا و پشتیبانی می‌نمایند(مرکز توسعه آموزش فنی و کارآموزی حرفه‌ای اروپا، ۲۰۰۹).

نروژ: نهاد نروژی تضمین کیفیت یک نهاد رسمی برای تضمین کیفیت آموزش عالی و آموزش فنی و حرفه‌ای عالی است که در سال ۲۰۰۳ بر اساس قانون اصلاحات کیفیت در آموزش عالی به وجود آمد(انجمن اروپایی تضمین کیفیت در آموزش عالی، ۲۰۱۳). کارکرد کنترل این نهاد

۱. University of Applied Sciences Council(FH Council)

۲. Association of Colleges(AoC)

۳. Accreditation in Denmark(ACE)

۴. Berger

۵. My ndigheten for kraliricerad rikeshutbildning(to English: Swedish Agency for Advanced Vocational Education)

شامل ارزیابی سیستم های تضمین کیفیت مؤسسات و حصول اطمینان از برآورده نمودن مفاد آموزشی استانداردهای کیفیت ملی می‌باشد(مرکز همکاری بین‌المللی در آموزش عالی نروژ، ۲۰۱۲).

هلند: سازمان اعتبارسنجی هلند و فلاندرز یک سازمان اعتبارسنجی است که فرایند تضمین کیفیت و ارزشیابی دانشگاه‌های علوم کاربردی در این کشور را به عهده دارد. این سازمان دارای یک دامنه کاری کاملاً گسترده می‌باشد که همه سطوح آموزش عالی از جمله: سطح برنامه، موسسه‌ای، سیستم و بین‌المللی را پوشش می‌دهد(سازمان اعتبارسنجی هلند و فلاندرز، ۲۰۱۳).

آفریقای جنوبی: در آفریقای جنوبی تضمین کیفیت آموزش فنی و حرفه‌ای و کارآموزی توسط شورای تضمین کیفیت آموزش عمومی، تکمیلی و کارآموزی در سال ۲۰۰۲ آغاز شد. این شورا توسعه و پیاده‌سازی فرآیندهای تضمین کیفیت، ارزیابی‌های بیرونی و درونی و نیز اعتبار بخشی و ارزیابی ارائه‌دهندگان آموزش خصوصی و کارآموزی را بر عهده دارد(شورای تضمین کیفیت آموزش عمومی، تکمیلی و کارآموزی، ۲۰۱۲). سه مرجع اصلی برای کیفیت آموزش فنی حرفه‌ای و کارآموزی وجود دارد: اداره صلاحیت‌های آفریقای جنوبی ۳، شورای تضمین کیفیت در آموزش عمومی تکمیلی و کارآموزی و شورای کیفیت برای اتحادیه‌ها و مشاغل ۴(مرکز بین‌المللی آموزش فنی و حرفه‌ای و کارآموزی-یونسکو، ۲۰۱۴).

استرالیا: چهار نهاد مسئول برای معتبر شناختن فعالیت‌های بخش آموزش و کارآموزی حرفه‌ای وجود دارد که عبارت‌اند از:

نهاد استرالیایی کیفیت مهارت‌ها<sup>۵</sup>: این نهاد مدارک تحصیلی را اعتبارسنجی نموده، ارائه‌دهندگان آموزش برای دانشجویان ملی و بین‌المللی را اعتبارسنجی کرده، به عنوان ناظر ملی بخش آموزش و کارآموزی حرفه‌ای بوده(چهارچوب صلاحیت‌های استرالیا، ۲۰۱۳).

۱. Norwegian Centre for International Cooperation in Higher Education(SIU).

۲. Council for Quality Assurance in general and further education and training(umalusi)

۳. South Africa Qualifications Authority (SAQA)

۴. Quality Council for Trades and Occupations (QCTO)

۵. Australian Skills Quality Authority(ASQA).

شورای ملی استانداردهای مهارت‌ها ۱: این نهاد بسته‌های ملی کارورزی و کارآموزی را اعتبارسنجی می‌کند (چهارچوب صلاحیت‌های استرالیا، ۲۰۱۳). فعالیت‌های اصلی این شورا توسعه و حفظ استانداردهای ملی برای کنترل کارآموزی و آموزش حرفه‌ای و تصویب طرح‌های تضمین آموزش طبق استانداردهای نظارت بر آموزش و کارآموزی حرفه‌ای می‌باشد (شورای ملی استانداردهای مهارت‌ها، ۲۰۱۴).

نهاد ثبت و صلاحیت‌های ویکتوریا ۲: این نهاد مدارک تحصیلی را اعتبارسنجی نموده و فعالیت ارائه‌دهندگان آموزش را در بررسی صلاحیت‌ها در ایالت ویکتوریا و صرفاً برای دانشجویان استرالیایی ثبت می‌کند (چهارچوب صلاحیت‌های استرالیا، ۲۰۱۳). نهاد مذکور به عنوان یک نهاد قانونی مسئولیت و نظارت بر کارآموزی و کارورزی‌ها در ایالت ویکتوریا را بر عهده دارد (نهاد ثبت و صلاحیت‌های ویکتوریا، ۲۰۱۳).

شورای اعتبارسنجی کارآموزی ۳: نهاد مذکور مدارک تحصیلی را اعتبارسنجی نموده و فعالیت ارائه‌دهندگان آموزش‌های کاربردی را در استرالیای غربی صرفاً برای دانشجویان استرالیایی ثبت می‌کند (چهارچوب صلاحیت‌های استرالیا، ۲۰۱۳).

هنگ‌کنگ: شورای اعتبارسنجی علمی و صلاحیت‌های حرفه‌ای هنگ‌کنگ ۴ به عنوان یک نهاد قانونی مستقل خدمات اعتبارسنجی و تضمین کیفیت را برای نظام آموزش و کارآموزی حرفه‌ای فراهم می‌نماید (شورای اعتبارسنجی علمی و صلاحیت‌های حرفه‌ای هنگ‌کنگ، ۲۰۱۳). چهار مرحله فرایند تضمین کیفیت در شکل زیر نشان داده شده است: از:



۱. National Skills Standards Council (NSSC)

۲. Victorian Registration and Qualifications Authority (VRQA)

۳. Training Accreditation Council

۴. Hong Kong Council for Accreditation of Academic and Vocational Qualifications (HKCAAVQ)

شکل ۱. مراحل فرایند تضمین کیفیت در هنگ‌کنگ. (شورای هنگ‌کنگ برای اعتبارسنجی علمی و صلاحیت‌های حرفه‌ای، ۲۰۱۳)

هند: شورای کیفیت هند ۱ یک نهاد غیرانتفاعی مستقل می‌باشد که به‌طور مشترک توسط دولت و صنعت هند به منظور برقراری و اداره ساختار اعتبارسنجی ملی و نیز ارتقاء کیفیت از طریق فعالیت‌های سازمان‌یافته در سراسر کشور ایجاد شده است (هیئت اعتبارسنجی ملی آموزش و کارآموزی، ۲۰۱۲). هدف کلی اعتبارسنجی آموزش و کارآموزی حرفه‌ای، تقویت و حفظ استانداردهای باکیفیت و انتظار ذی‌نفعان این نظام آموزشی می‌باشد (شورای کیفیت هند، ۲۰۱۳).

عربستان سعودی: کمیسیون ملی سنجش و اعتبارسنجی علمی ۲ به عنوان یک نهاد مستقل به وسیله شورای عالی آموزش با مسئولیت تعیین استانداردها و معیارهایی برای اعتبارسنجی و نیز تأیید اعتبار مؤسسات آموزش عالی و برنامه‌های ارائه‌شده توسط آنها در عربستان سعودی ایجاد شد. این سیستم به منظور تضمین اینکه آموزش و کارآموزی دوره عالی در این کشور برابر با استانداردهای بالای بین‌المللی می‌باشد، در نظر گرفته شده و به‌طور گسترده در جوامع علمی و حرفه‌ای بین‌المللی به رسمیت شناخته می‌شود (واحد اعتبارسنجی علمی، ۲۰۱۱).

امارات متحده عربی: کمیسیون اعتبارسنجی علمی ۳ در وزارت آموزش عالی و پژوهش علمی امارت متحده عربی مسئول فرایندهای تضمین کیفیت مربوط به مجوزدهی موسسه‌ای و اعتبارسنجی برنامه می‌باشد. این کمیسیون استانداردها و خط‌مشی‌هایی را برای مجوزدهی مؤسسات و تمامی برنامه‌های آموزش و کارآموزی فنی و حرفه‌ای ایجاد نموده است (کمیسیون اعتبارسنجی علمی وزارت آموزش عالی و پژوهش علمی امارات متحده عربی، ۲۰۰۹، ۴).

روش

Quality Council of India. ۱

۲. National Commission for Academic Accreditation and Assessment (NCAAA)

۳. Commission for Academic Accreditation (CAA)

۴. Commission for Academic Accreditation Ministry of Higher Education and Scientific Research United Arab Emirates



روش پژوهش مورد استفاده در این تحقیق توصیفی-تحلیلی و از نوع بررسی تطبیقی یا مقایسه‌ای می‌باشد. بنابراین به توصیف موضوع و تبیین و تحلیل مقایسه‌ای آن در جامعه آماری مورد مطالعه پرداخته شده است. این امر ضمن فراهم نمودن زمینه شناخت هر چه بیشتر از فرایندها ارزشیابی و تضمین کیفیت در آموزش‌های کاربردی، می‌تواند مبنایی برای الگوبرداری و استفاده از تجربیات کشورهای مورد مطالعه در نظام آموزش‌های کاربردی ایران گردد.

همراه با موارد مذکور و به عنوان بخشی از مطالعه اسناد و مدارک، مطالعه موردی در خصوص پروژه‌های انجام‌گرفته ارزشیابی درونی و بیرونی دانشگاه‌ها و فرا-تحلیل اطلاعات موجود در آن‌ها نیز جهت فهم خصوصیات و پیچیدگی‌های موقعیت ارزیابی درونی و بیرونی و فرایندهای آن انجام گرفته است. بنابراین رویکرد روش‌شناختی این پژوهش، به‌کارگیری ترکیبی از روش‌ها است. کشورهایی در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته‌اند که دارای نهاد ارزشیابی و تضمین کیفیت در حوزه آموزش‌های عالی کاربردی (فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی) بوده و در این زمینه فعالیت‌هایی انجام داده‌اند. لذا جامعه آماری این پژوهش شامل نظام‌های ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش‌های کاربردی کشورهای دارای تجربه در این حوزه می‌باشد که ۱۷ کشور آمریکا، کانادا، سوئیس، فنلاند، انگلستان، اتریش، دانمارک، سوئد، نروژ، آلمان، هلند، استرالیا، آفریقای جنوبی، هند، هنگ‌کنگ، امارات متحده عربی، عربستان سعودی به عنوان نمونه هدفمند و مطلوب بر اساس اسناد و مدارک مورد بررسی از نهادهای تضمین کیفیت انتخاب شده‌اند. جهت جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها و پوشش کلیه کشورهای دارای تجربه در این حوزه از منابع کتابخانه‌ای، پایگاه‌های اینترنتی رسمی و معتبر و نهادهای فعال در زمینه ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش‌های کاربردی که اطلاعات خود را به‌روز می‌کنند و نیز مقالات موجود و گزارش‌های ارزیابی که به‌طور سالانه منتشر می‌شود استفاده گردید. مؤلفه‌هایی جهت تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده در نظر گرفته شد و این مؤلفه‌ها در جامعه آماری از نظر میزان کاربرد مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت مقایسه تطبیقی روی آنها انجام شد.

#### یافته‌ها

در راستای هدف تحقیق که مطالعه تطبیقی نظام‌های ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش‌های کاربردی در کشورهای صاحب تجربه در این حوزه می‌باشد، ۳ مؤلفه اصلی الف) اهداف ارزشیابی و تضمین کیفیت، ب) معیارهای تضمین کیفیت و ج) فرایند تضمین کیفیت (شامل ۹ زیر مؤلفه) مورد بررسی قرار گرفته است. در ادامه، نتایج این بررسی به تفکیک ارائه شده و وضعیت کلی نظام ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش‌های کاربردی کشورهای مورد بررسی بیان شده است.

الف) اهداف نهادی متولی اجرای فرایندهای تضمین کیفیت:

هدف‌های عمده نظام آموزش عالی در هر کشور را می‌توان بر چهار محور تصویر کرد. این محورها شامل موارد زیر است:

الف) کمک به تحقق هدف‌های اجتماعی از طریق فراهم آوردن برابری در فرصت‌های آموزش عالی، ب) برآوردن تقاضای آموزش عالی متناسب با ویژگی‌ها، انگیزه‌ها، انتظارات و تحصیلات افراد، پرورش توانایی‌های بالقوه شهروندان و تسهیل فرایند یادگیری مستمر، ج) پیشبرد مرزهای دانش و تولید دانش نو، د) پرورش نیروی انسانی متخصص مورد نیاز توسعه کشور و کمک به حل مسائل جامعه (بازرگان، ۱۳۶۹).

نظام آموزش‌های کاربردی اعم از دانشگاه‌های فنی و حرفه‌ای و دانشگاه‌های علمی- کاربردی برای تحقق اهداف مذکور با تأکید ویژه بر پرورش نیروی انسانی ماهر و متخصص در جامعه فعالیت می‌کنند. به منظور آگاهی از میزان تحقق اهداف مورد نظر انجام ارزیابی مؤسسات آموزش‌های کاربردی امری ضروری می‌باشد. محمدی و همکاران (۱۳۸۶) ارزیابی را وسیله‌ای برای افزایش بازده اجتماع آموزش عالی و نیز سازوکاری برای تأیید صلاحیت، تخصیص عقلانی اعتبارات، پاسخگویی عمومی، اطلاع‌رسانی به ذینفعان، اطمینان از تحقق اهداف و بهبود مستمر قلمداد نموده‌اند. نهادهای متولی اجرای فرایندهای تضمین کیفیت در ۱۷ کشور مورد بررسی نیز اهداف خود را جهت انجام ارزیابی و تضمین کیفیت آموزش‌های مذکور بیان نموده‌اند که اهداف استخراج‌شده این نهادها در جامعه مورد مطالعه در جدول زیر به تفکیک ارائه می‌شود:

جدول ۱. اهداف نهادهای متولی اجرای فرایندهای تضمین کیفیت در کشورهای مورد مطالعه

نام کشور	اهداف
امریکا	- انجام ارزیابی کیفی از عواملی که در پرسشنامه کتبی نمی‌تواند مستند شود، - انجام بررسی دقیق از اطلاعات گردآوری‌شده توسط موسسه، - قرار دادن یک ارزیابی اولیه از کاستی‌ها و نقاط قوت موسسه در اختیار موسسه
کانادا	- ارتقاء و بهبود کیفیت آموزش‌های کاربردی، - حمایت از رشد و توسعه برنامه‌های آموزشی که مجموعه‌ای از معیارهای ملی را تحقق می‌بخشد، - کمک به صدور گواهینامه فن آوری فارغ‌التحصیلان، - آگاه کردن کارفرمایان از آماده به کار بودن فارغ‌التحصیلان
فنلاند	اهداف ارزیابی متقابل: تعیین اهداف و محتوای سیستم، مشخص کردن رابطه‌ها در مقایسه با سیستم مدیریت کیفیت هر عضو از دانشگاه علمی کاربردی، تخصیص

نام کشور	اهداف
	مسئولیت‌های مورد توافق و نیز بهبود مستندات و ارتباطات در سطح فدراسیون اهداف ممیزی:- مشخص نمودن اهداف کیفی دانشگاه،- ارزیابی همه فرآیندها و مراحل برای حفظ و ارتقاء کیفیت آموزش و فعالیت های دیگر دانشگاه،- ارزیابی فعالیتهای تضمین کیفیتبدین منظور که آسایستم تضمین کیفیتاطلاعات مناسببرای توسعه عملکردها ارائه می دهد،- آماده سازی برنامه های تحصیلی برای کار آفرینی و حمایت از فعالیت های نوآوری و کار آفرینی
دانمارک	-بهبود پاسخگویی کلی و اثربخشی سیستم آموزش و کارآموزی حرفه ای با تشویق ارائه دهندگان آن برای خودمختاری بیشتر و سرعت بخشیدن به تحولات ناشی از تغییرات تکنولوژیکی، سازمانی و اجتماعی در بازار کار
سوئد	-ارتقاء کیفیت و نتیجه فعالیت ها برای حصول اطمینان از دسترسی همه فراگیران به آموزش برابر
نروژ	- کمک به تضمین کیفیت آموزش عالی و آموزش حرفه ای نروژ و اطمینان از تحقق استانداردهای ملی در این زمینه -ترغیب ارتقای کیفیت آموزشی در دانشگاهها، کالج های آموزش عالی و کالج های آموزش حرفه ای نروژ
استرالیا	ثبت ارائه دهندگان کارآموزی، -اعتبارسنجی دوره ها، -تحقیق و بررسی درمورد ارائه دهندگان کارآموزی و دوره ها، -اعتبارسنجی دوره ها و ثبت صلاحیت ها برای ارائه دهندگانی که توسط نهاد مذکور ثبت می شوند.-نظارت بر کارآموزی و کارورزی ها
هنگ کنگ	-تضمین کیفیت صلاحیتهای علمی و حرفه ای موجود برای فراگیران درچارچوب صلاحیتهای تقویت توانایی تضمین کیفیت ارائه دهندگان،-ارائه مشاوره تخصصی از طریق خدمات ارزیابی و مشاوره ای و توسعه و انتشار عملکردهای مطلوب در زمینه تضمین کیفیت
هند	-تضمین کیفیت موسسات یا برنامه ها جهت تحقق استانداردهای معین، شناسایی استاندارد موسسات آموزش و کارآموزی فنی حرفه ای جهت تحقق نیازهای ذی نفعان،- ترویج برتری در موسسات آموزش و کارآموزی فنی و حرفه ای از طریق توسعه معیارها و دستورالعمل هایی برای ارزیابی اثربخشی آموزش و کارآموزی،-کمک به بررسی نحوه انتقال اعتبارات بین موسسات و میان آنها،- فراهم نمودن اهدافی برای توسعه و افزایش استانداردها میان موسسات،- ایجاد

نام کشور	اهداف
	معیارهایی برای صدور گواهی نامه و مجوز حرفه ای برای دوره های ارتقاء و ترفیع، و فراهم نمودن مبنایی برای تعیین شایستگی جهت سرمایه گذاری بودجه های دولتی برای بهبود مستمر
آفریقای جنوبی	-ارتقاکیفیتدر میانارائه دهندگان، نظارت بر ارائه،- بررسی کردن مراحلارزیابیوتسهیلاعتدال،- ثبت نامارزیابان،- صدور گواهی نامهمفراگیران،- همکاری با نهادهایدیگر،- توصیهاستانداردهایجدید و یاصلاحیتهابهنهادهایملی استاندارد،-حفظیک پایگاه داده،- ارائه گزارشوانجام دیگر عملکردهایتعیین شده توسطمسئولان
عربستان	-ایجاد استانداردها و فرایندهایی برای تضمین کیفیت و اعتبارسنجی، برنامه ریزی، حمایت از بهبود کیفیت،-اعتبارسنجی موسسات، اعتبارسنجی برنامه ها، اعتبارسنجی موقت موسسات و برنامه های جدید،-ارتباط و هماهنگی با نهادهای منطقه ای و بین المللی
امارات متحده عربی	- مجوزدهی به موسسات آموزش عالی خصوصی،- اعتبارسنجی برنامه ها و حمایت از موسسات آموزش عالی به منظور توسعه نظام تضمین کیفیت سازمانی،-اصلاح استانداردها و رویه های موجود برای اطمینان از نهادها و برنامه های جدید و قدیمی،-مطابقت موسسات و برنامه های آموزش عالی با استانداردهای بین المللی تضمین کیفیت

همانگونه که از جدول فوق بر می آید اهداف ارتقاء و بهبود کیفیت آموزشهای کاربردی، ارزیابی فعالیت‌های تضمین کیفیت و اعتبارسنجی مؤسسات، دوره‌ها و برنامه‌ها، ایجاد و شناسایی استانداردهای تضمین کیفیت، اطمینان از تحقق استانداردهای تضمین کیفیت مؤسسات یا برنامه‌ها، صدور گواهی‌نامه و نظارت بر کارآموزی و کارورزی‌ها در اکثر نهادهای متولی تضمین کیفیت مشترک بوده و اهداف مشخص کردن رابطه‌ها در مقایسه با سیستم مدیریت کیفیت، تخصیص مسئولیت‌های مورد توافق و نیز بهبود مستندات و ارتباطات، آماده سازی برنامه‌های تحصیلی برای کارآفرینی و حمایت از فعالیت‌های نوآوری و کارآفرینی، ثبت ارائه‌دهندگان کارآموزی، ارتباط و هماهنگی با نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی، مجوزدهی به مؤسسات آموزش عالی خصوصی، آگاه کردن کارفرمایان از آماده به کار بودن فارغ‌التحصیلان دارای پراکنش قابل‌توجهی در نهادهای مورد بررسی هستند.

(ب) معیارهای فرایندهای تضمین کیفیت:

یکی از ابعاد کلیدی فرایندهای تضمین کیفیت معیارها می‌باشد. در فرایندهای تضمین کیفیت استفاده از مجموعه‌ای از معیارها برای قضاوت لازم و ضروری است. چرا که از یک سو مؤسسات باید بدانند که بر چه مبنایی ارزشیابی می‌شوند و از سوی دیگر ارزیابان باید بدانند که فرایندهای تضمین کیفیت بر چه مبنایی انجام می‌گردد و مبنای قضاوت‌های آنها چیست؟ براساس تجزیه و تحلیل تجربیات کشورهای مورد مطالعه درخصوص فرایندهای تضمین کیفیت در آموزش‌های کاربردی، معیارها و استانداردهای مورد استفاده این کشورها استخراج و مورد تحلیل مقایسه‌ای قرار گرفته که یافته‌های آنها در ادامه ارائه می‌گردد:

جدول ۲. معیارهای فرایندهای تضمین کیفیت در کشورهای مورد مطالعه

نام کشور	معیارها و استانداردهای مورد استفاده
امریکا	معیارهای عمومی: این معیارها برای تمامی برنامه‌های اعتبارسنجی شده توسط کمیسیون اعتبارسنجی مهندسی و فناوری می‌باشد: دانشجویان، اهداف آموزشی برنامه، نتایج یادگیری، بهبود مستمر، برنامه آموزشی، اعضا هیات علمی، امکانات، حمایت موسسه‌ای معیارهای برنامه: این معیارها، معیارهای اعتبارسنجی ویژه رشته‌های مختلف تحصیلی می‌باشند.
سوئیس	مقررات و قوانین برنامه‌ها؛ بودجه؛ جزییات برنامه درسی (با توضیحات واحدهای دوره)؛ نتایج یادگیری؛ چارت سازمانی؛ تعداد اعضای هیات علمی، دانشجویان، کارکنان اداری، و غیره)؛ فرآیند تضمین کیفیت داخلی؛ روش‌های
فنلاند	تقسیم معیارها به چهار سطح: در حال ظهور، عدم وجود، در حال پیشرفت و پیشرفته که عبارتند از: خط مشی کیفیت موسسه آموزش عالی، مدیریت استراتژیک و عملکردها، توسعه سیستم کیفیت، مدیریت کیفیت وظایف اصلی موسسه آموزش عالی، برنامه‌های منتهی به مدرک
دانمارک	شاخص‌های سطح موسسه: ابزارهای مدیریت، شاخصهای آموزشی، ارتباطات بیرونی، پارامترهای منابع (تخصیص)، پارامترهای منابع (جنبه‌های عملیاتی)، فعالیتهای نوآورانه و توسعه‌ای
سوئد	الف. شاخص‌های کیفیت مورد استفاده برای سنجش کیفیت‌های آموزش: حمایت از یادگیرنده، برنامه‌های آموزشی، مربیان، امور مالی و برنامه ریزی بابازاریابی استراتژیک، ارتباط با صنعت و جامعه، ارزیابی و پژوهش ب. شاخصهای کیفیت مورد استفاده برای سنجش کیفیت نتایج

نام کشور	معیارها و استانداردهای مورد استفاده
	پیامدها: نتایج اشتغال، رضایت ذینفعان، دستیابی به صلاحیتهای حرفه ای، دستیابی به مهارت‌های عمومی، یادگیری مادام العمر، حضور در دوره / اتمام دوره / ابقاء، اثربخشی، آرمانها، ویژگیهای شخصی و اجتماعی
نروژ	آمارهای نتایج یادگیری و پایان موفقیت آمیز دور آموزش و کارآموزی حرفه ای، ارزیابی محیط یادگیری برای فراگیران، کارآموزان و مدرسان، ارزیابی کیفیت کارآموزیدر شرکت ها، ارزیابی وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان اخیر
هلند	اهداف و مقاصد برنامه، برنامه درسی، خط مشی کارکنان و کارمندان، خدمات، تضمین درونی کیفیت، پیامدها
استرالیا	ارزیابی و آموزش، انطباق، مدیریت مالی، مدیریت اداری و اسناد و مدارک، به رسمیت شناسی، دسترسی، خدمات مشتریان، صلاحیت کارکنان، ارزیابی های سازمانهای کارآموزی ثبت شده، راهبردهای یادگیری و ارزیابی، صدور مدارک تحصیلی، استفاده از آرم ها، تبلیغات و بازاریابی مطابق با اصول حرفه ای
هنگ کنگ	اهداف برنامه و نتایج یادگیری، محتوا و ساختار برنامه، کارآموزی و یادگیری، سنجش فراگیران، الزامات پذیرش و گزینش فراگیران، خدمات پشتیبانی، استخدام و توسعه کارکنان، توسعه برنامه، مدیریت و بازرینی، منابع مالی و فیزیکی، سوابق فراگیران و اطلاعات مدیریتی
هند	تعهد مدیران عالی رتبه و مدیریت کارآمد موسسه، زیرساخت و امکانات پشتیبانی، طراحی، توسعه و ارائه فرایند آموزش/کارآموزی، توسعه و ارزیابی عملکرد، بهبود مستمر
آفریقای جنوبی	طرح توسعه دوره / برنامه، توسعه ارتقای مواد آموزشی، خدمات مسئولیت های آموزش و یادگیری، حمایت از یادگیرنده، مسائل مربوط به دسترس سباز جمله فرصت های برابر، صحت سواهدارزیابی و سیستمهای تجدید نظر و همچنین استفاده از مدرسان، مربیان و منابع آموزشی، زیاتاً آموزش و یادگیری، سنجش، امور مالی، هزینه ها و مقررات پرداخت، همکاری و مشارکت، مدیریت و اداره امور، بازاریابی، ارزیابی و پژوهش، مکانیزم های تضمین کیفیت داخلی و بازرینی ها، بازرینی های تضمین کیفیت اعتبارسنجی
عربستان	ماموریت و اهداف، اداره و مدیریت، مدیریت تضمین کیفیت و بهبود، یاددهی و یادگیری، مدیریت، دانشجویان و خدمات پشتیبانی، منابع یادگیری، امکانات و تجهیزات، مدیریت و برنامه ریزی مالی، فرایندهای

نام کشور	معیارها و استانداردهای مورد استفاده
	استخدام، پژوهش، ارتباط با جامعه
امارات متحده عربی	ماموریت و تضمین کیفیت، سازمان دهی، مدیریت و رهبری، برنامه آموزش و کارآموزی فنی و حرفه ای، کارکنان حرفه ای و آموزشی، فراگیران، منابع یادگیری و سایر منابع اطلاعاتی، منابع فیزیکی و فناوری، منابع مالی، آشکار سازی عمومی و یکپارچگی، مشارکت جامعه

معیارهای ذکر شده در جدول فوق را به دلیل تجانس و همپوشانی آنها با یکدیگر می توان در ۱۱ حوزه: کارکنان حرفه ای و آموزشی، فراگیران، دوره ها و برنامه های آموزشی و کارآموزی، یاددهی-یادگیری و کارآموزی، ارتباط با صنعت و جامعه، مدیریت و رهبری، امکانات و منابع فیزیکی، حمایت موسسه ای دسته بندی نمود. همچنین بررسی اشتراکات و افتراق های معیارها و استانداردهای مورد استفاده در فرایندهای تضمین کیفیت نشان می دهد که تفاوتی در خصوص کاربرد آنها در جامعه مورد مطالعه وجود دارد، به گونه ای که برخی از این معیارها دارای کاربرد بیشتری بوده و برخی کمتر استفاده شده اند. بنابراین معیارها براساس فراوانی کاربرد آنها در جدول زیر به ترتیب اولویت فهرست شده اند:

جدول ۳. فراوانی و درصد معیارهای مورد استفاده در نظام های آموزش کاربرد کشورهای مورد مطالعه

ردیف	معیارها و استانداردها	فراوانی	درصد فراوانی
۱	کارکنان حرفه ای و آموزشی	۱۵	۸۸
۲	فراگیران	۱۴	۸۲
۳	دوره ها و برنامه های آموزشی و کارآموزی	۱۴	۸۲
۴	یاددهی- یادگیری و کارآموزی	۱۲	۷۱
۵	بهبود مستمر (تضمین و توسعه کیفیت)	۱۲	۷۱
۶	ارتباط با صنعت و جامعه	۱۲	۷۱
۷	برونداها و پیامدها	۱۲	۷۱

۸	اهداف و برنامه‌ها	۱۱	۶۵
۹	سازمان دهی، مدیریت و رهبری	۱۰	۵۹
۱۰	امکانات، منابع فیزیکی و فناوری	۷	۴۱
۱۱	حمایت موسسه‌ای	۷	۴۱

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، کارکنان حرفه‌ای و آموزشی دارای بیشترین فراوانی (۸۸٪) و معیارهای امکانات، منابع فیزیکی و فناوری و حمایت موسسه‌ای با فراوانی (۴۱٪) دارای کمترین کاربرد در بین کشورهای مورد مطالعه می‌باشند. پس از کارکنان حرفه‌ای و آموزشی بیشترین فراوانی مربوط به فراگیران و دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی و کارآموزی (۸۲٪)، یاددهی-یادگیری و کارآموزی، بهبود مستمر (تضمین و توسعه کیفیت)، ارتباط با صنعت و جامعه و برون‌دادها و پیامدها (۷۱٪)، اهداف و برنامه‌ها (۶۵٪) و سازمان دهی، مدیریت و رهبری (۵۹٪) می‌باشد.

ج) فرایند تضمین کیفیت: فرایند تضمین کیفیت در کشورهای مورد مطالعه براساس تحلیل پیشینه و داده‌های حاصل از آن در هشت زیر مولفه در جدول شماره (۴) ارائه و سپس مورد تحلیل مقایسه‌ای قرار گرفته است:



مولفه ها	امريكا	كانادا	سوئيس	فيلاند	اتريش	دانمارك	استراليا	افريقاي جنوبي
فرايند تضمين كيفيت	اعتبارسنجي	اعتبارسنجي	اعتبارسنجي	مميزي ارزيابي متقابل	اعتبارسنجي	اعتبارسنجي	اعتبارسنجي	-ارزيابي دروني، بيروني تضمين كيفيت واعتبارسنجي - صلاحيت ها، صدور گواهينامه -مميزي موسسه اي
اجباري/داوطلبانه	داوطلبانه	داوطلبانه	داوطلبانه	داوطلبانه	اجباري	اجباري	داوطلبانه	اجباري
ساختار فرايند	غير دولتي	-	دولتي/خصوصي	دولتي	دولتي	دولتي	دولتي	دولتي
	الف) فعاليتهاي پيش از بازديد، ب) بازديد، ج) فعاليتهاي پس از بازديد شامل: - درخواست موسسه براي اعتبارسنجي،-	- خود ارزيابي، باز بيني همگنان -ارسال فرم درخواست اعتبارسنجي به هيات اعتبارسنجي توسط موسسه	تهيه پيش نويس خود- ارزيابي توسط دانشگاه، تايبند آن توسط يك گروه از كارشناسان بيروني و ارائه	-خود-ارزيابي، اربابي بيروني از طريق باز بيني همگنان: - ارزيابيبير و نيتوسط گروه باز بيني؛-	-ارزيابي درونيتوسط موسسه(خود- ارزيابي) - ارزيابيبير و نيتوسط گروه باز بيني؛-	-نشست اطلاعاتي براي موسسات متقاضي. -ارسال گزارشبرنامه به همراه اسناد و مداركو همه اطلاعات به صورت	ثبنت ارائه دهندگان كارآموزي -اعتبارسنجي دوره ها؛ -تحقيق و	-توسعه و پياده سازيخط مشي ها و دستور العملهايارزيابي -متعادل سازياستانداردها بيبرسي اسناد و

مؤلفه ها	امريكا	كانادا	سونيس	فيلاند	اتريش	دانمارك	استراليا	افريقي جنوبي
مراحل	<p>تعيين رئيس گروه ارزيابی و تشكيل گروه</p> <p>تدوين پرسشنامه خود-ارزيابی،- دريافت تاييديه موسسه توسط رئيس گروه ارزيابی و تعيين تاريخ بازديد</p> <p>-ارسال پرسشنامه، گزارش، دفتر راهنما، رونوشتها و ساير اطلاعات درخواست شده توسط موسسه برای گروه ارزيابی،- انجام بازديد، تهيه گزارش</p>	<p>- تشكيل جلسه گروها اعتبارسنجیبرا ی بازديد از دانشكدهو ارزيابیبرنامه</p> <p>-بررسیهمه جنبه هاي برنامه، از جمله امكانات و تجهيزات،خدمات دانشجو، استادان و توسعه حرفه ايقاركنان و به ویژه نتیجهبرنامه</p> <p>- تدوين گزارش به عنوان بخشی از طرحتضمين کيفيت، -انتخاب ۱۰٪ از تمام برنامه اعتبارسنجي شده برای</p>	<p>توصيه نامه اعتبارسنجیبهديبر خانه ايالتي آموزش، پژوهش و نوآوری</p> <p>مراحل ارزيابی:</p> <p>۱. آماده سازی و آغاز رویکرد؛ ۲. خود ارزيابی؛ ۳. ارزيابی بيروني توسط کارشناسانمستقل؛ ۴. تصميم گيري مرکز اعتبارسنجي و تضمين کيفيت</p>	<p>آماده شده از سويساخترهاي دانشگاه را دريافت نموده، از دانشگاه بازديد نموده و با کارکنان و دانشجویان مصاحبه نموده و گزارش نهايي را ارائه مي نمايد.</p> <p>ارزيابی(خلاصه گزارش).</p> <p>-ممیزی شامل:بررسیو صدور گواهينامههيستم مديريت کيفيتداخليموسسهآم وزش عالیو</p>	<p>اظهار نظر هيأت ارائه دهنده دوره دربار هگزار ش ارزيابیگروه بازبيند ي؛ تاييدو بررسیگزارشهايار زيابيتوسط شورا؛ -پيگيريروند ارزيابی -انتشار نتايج ارزيابی(خلاصه گزارش).</p> <p>تهيه گزارش اعتبار سنجی توسط نهاد ارزيابی - تصميم گيري نهايي شورا درخصوص تاييد، رد يا تاييد</p>	<p>الکترونيکيتوسط موسسه متقاضي به نهاد ارزيابی. تعيين هيأت کارشناسي توسط نهاد ارزيابی. بررسیگزارش برنامه و تمام مستندات پشتيبان توسط نهاد ارزيابی بازديد از موسسه تهيه گزارش اعتبار سنجی توسط نهاد ارزيابی - تصميم گيري نهايي شورا درخصوص تاييد، رد يا تاييد</p>	<p>بررسی درمورد ارائه دهندگان کارآموزی و دوره ها. تعيين هيأت کارشناسي توسط نهاد ارزيابی. بررسیگزارش برنامه و تمام مستندات پشتيبان توسط نهاد ارزيابی بازديد از موسسه تهيه گزارش اعتبار سنجی توسط نهاد ارزيابی - تصميم گيري نهايي شورا درخصوص تاييد، رد يا تاييد</p>	<p>مقالات - متعادل سازيستانداردها يارزيابيداخلی -نظارت بر ادار هآز مونهاي مليو فرآيندهاينمره دهي -متعادل سازيستاندار دنمر ه دهي -نظارت وتاييدنتيجه -استاندار دسازي نتايج.</p>

مؤلفه ها	امريكا	كانادا	سونيس	فيلاند	اتريش	دانمارك	استراليا	افريقاي جنوبي
	وبيانیه، درخواست تجدیدنظر موسسه در صورت عدم تاييد و اعتبار، - انجام اعتبارسنجي	بازديدميزی			همچنين، ارائه پشتيبانی در بهبود مستمر آن سيستم	مشروط موسسه		
مستندات پشتيبان	بودجه های دانشکده و برنامه های اختصاصی، صورت جلسات نشستهای اعضای هیات علمی، گزارشهایی در مورد واحدهای اصلی برای رئیس دانشکده یا دانشگاه، خود-ارزیابی های اخير واحد های اصلی یا کل موسسه، گزارشهای ارسال شده و	۱- گزارششامل خلاصهها ي توصيفی و داده هايارزیابی عملکرد، برنامه هاي بهبود ابردی و مستمر ۲- گزارش خود-ارزیابی و اطلاعات و مستندات مربوطه	پيش نویس گزارش خود-ارزیابی و اسناد و مدارك مربوطه	گزارش خود-ارزیابی	گزارش خود ارزیابی	گزارش خود ارزیابی و ساير مستندات پشتيبان	ذکر نشده	گزارش خود-ارزیابی و شواهد و مستندات لازم

مؤلفه ها	امريكا	كانادا	سوئيس	فيلاند	اتريش	دانمارك	استراليا	افريقاي جنوبي
	دريافت شده از نهادهای اعتبارسنجی منطقه ای							
ترکیب هیات	الف) اعضای گروه ارزیابی شامل: رئیس گروه، ارزیابان برنامه و ناظران، ب) نمایندگان ن موسسه شامل مدیر موسسه، واحد اداری، اساتید، واحد پشتیبانی اعضای هیات علمی و کارکنان	نمایندگان مؤسسات آموزش عالی، اساتید و دانشجویان و نمایندگان حوزه های حرفه ای و کارفرمایان، دانش آموختگان به همراه نماینده ای از وزارت آموزش	هیات کارشناسی شامل ۳ تا ۵ عضو	مشخص نشده	مشخص نشده	هیات کارشناسی متشکل از سه یا چهار کارشناس ماهر		

مؤلفه ها	امريكا	كانادا	سوئيس	فيلاند	اتريش	دانمارك	استراليا	افريقاي جنوبي
	ج) دانشجويان							
نويسنده گزارش	هيأت اعتبارسنجي	گروه اعتبارسنجي	گروه اعتبارسنجي	گروه ارزشيابي المللي	گروه بازبيني	نهاد ارزشيابي	هيأت اعتبارسنجي	هيأت ارزشيابي
فرايند	شش سال	هر ۴ سال	پنج تا هفت سال	شش سال	شش سال	پنج تا هفت سال	هر پنج سال	هر پنج سال
پي گيري نتايج	بلي	بلي	بلي	مشخص نشده	مشخص نشده	بلي	ذکر نشده	بلي
گروههاي مورد مصاحبه	دانشجويان، كارفرمايان، دانش آموختگان، اعضاي هيأت علمي	دانشجويان، كاركنان، كاركنان، دانشجويان، كاركنان، نان، كارفرمايان، فارغ التحصيلان	مديريت، كاركنان، دانشجويان، كاركنان، نان، كارفرمايان، فارغ التحصيلان	كاركنان، رئيس، معاون، مدير آموزش ومديرانبرنامه ها، اعضاي هيأت علمي، دانشجويان	دانشجويان، متقاضيان، كاركنان علمي، تحفيق و توسعه	كاركنان، دانشجويان و اساتيد و همچنين افراد مسؤل آموزش هاي عملي	سياست گذاران، ارائه دهندگان آموزش و كارآموزي حرفه اي، مدرسان و مربيان، دانشجويان	رياست موسسه، اعضاي هيأت علمي، مخاطبان دانشجويي
سطوح	اعتبارسنجي برنامه	اعتبارسنجي برنامه	اعتبارسنجي	-ارزشيابي	اعتبارسنجي	تاكيد بيشتري بر	-اعتبارسنجي	اعتبارسنجي

مؤلفه ها	امريكا	كانادا	سوئيس	فيلاند	اتريش	دانمارك	استراليا	افريقاي جنوبي
ارزشيابي		و موسسه ای	برنامه و موسسه اي	موسسه، برنامه و رشته ها	برنامه و موسسه ای	اعتبارسنجي برنامه	موسسه ای	برنامه و مميزي موسسه اي



تفسیر یافته های مطالعه تطبیقی در خصوص مولفه های مذکور در کشورهای مورد بررسی به شرح زیر است:

نوع فرایند تضمین کیفیت: یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد که ۱۶ کشور از ۱۷ کشور مورد بررسی یعنی حدود ۹۴ درصد آنها به منظور ارزشیابی و تضمین کیفیت موسسات آموزشی کاربردی خود اعم از دانشگاهها و موسسات علمی کاربردی و مراکز آموزش فنی و حرفه ای از سیستم اعتبارسنجی استفاده می نمایند. همچنین فرایند اعتبارسنجی در همه این کشورها شامل ارزیابی درونی، ارزیابی بیرونی و اعتبارسنجی می باشد. کشورهای فنلاند و آفریقای جنوبی از ممیزی استفاده می نمایند. لازم به ذکر است در کشور فنلاند ارزیابی متقابل نیز استفاده می شود.

داوطلبانه یا اجباری بودن: براساس پیشینه پژوهش در کشورهای آمریکا، کانادا، سوئیس، فنلاند، هلند و استرالیا فرایندهای تضمین کیفیت بصورت داوطلبانه انجام می شود و در کشورهای آلمان، اتریش، انگلستان، دانمارک، هنگ کنگ، نروژ، سوئد، هند، امارات متحده عربی، عربستان و آفریقای جنوبی ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش های کاربردی اجباری می باشد. براین اساس ۶۵ درصد فرایندهای اعتبارسنجی و تضمین کیفیت در کشورهای مورد بررسی ماهیت اجباری بوده و ۳۵ درصد فرایندهای مذکور در این کشورها بصورت داوطلبانه انجام می شود.

ساختار فرایند: این مولفه به بررسی نحوه اداره نهادهای متولی ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش های کاربردی از نظر دولتی، نیمه دولتی و خصوصی بودن آنها پرداخته است. بررسی مقایسه ای کشورهای مورد مطالعه نشان داد که کشورهای آمریکا، انگلستان و آلمان دارای نهاد ارزشیابی و تضمین کیفیت غیر دولتی، کشورهای هلند، سوئیس و هند دارای ساختار نیمه دولتی و دیگر کشورها دارای ساختار دولتی بوده اند. براین اساس ۵۲ درصد کشورهای مورد بررسی از ساختار دولتی برخوردار بوده و ۱۷ درصد دارای ساختار نیمه دولتی و ۱۷ درصد دارای ساختار غیر دولتی بوده اند.

مراحل اجرای فرایندهای تضمین کیفیت: بررسی تطبیقی درباره مراحل اجرای فرایندهای تضمین کیفیت نشان می دهد که اجرای فرایندهای مذکور در کشورهای مورد بررسی که عمدتاً اعتبارسنجی می باشد شامل ارزیابی درونی، ارزیابی بیرونی و اعتبارسنجی بوده و در سه زیر مرحله پیش از بازدید، بازدید و پس از بازدید انجام می گردد. در مرحله نخست فعالیتهای مربوط به اعلام آمادگی و ارسال درخواست جهت اجرای فرایندهای تضمین کیفیت، فراهم نمودن مقدمات انجام کار شامل (تهیه و تدوین گزارش ارزشیابی درونی جهت بررسی توسط هیات ارزشیابی به همراه سایر مستندات لازم) و تعیین اعضا و رئیس هیات ارزشیابی در اکثر کشورهای مورد مطالعه انجام می شود. تنها وجه افتراق در مرحله پیش از بازدید به نحوه اعلام آمادگی کشورهای مورد بررسی مربوط می گردد؛ چرا که در برخی از آنها فرایندهای مذکور اجباری بوده و صرفاً نهاد متولی ارزشیابی به موسسه متقاضی در خصوص اجرای فرایندهای تضمین کیفیت اطلاع رسانی می نماید و در برخی دیگر که ارزشیابی و تضمین کیفیت بصورت داوطلبانه است، این فرایندها نیازمند ثبت نام رسمی و امضای تفاهم نامه می باشد. در مرحله بازدید در اغلب کشورهای مورد بررسی گروه های ارزیاب از طرف نهاد متولی ارزشیابی بازدید از موسسه را انجام می دهند و تفاوت موجود بین موسسات در این مرحله به تعداد روزهای بازدید و افراد مصاحبه شونده مربوط می شود. مرحله پس از بازدید شامل تهیه و تدوین گزارش، پی گیری و دادن بازخورد به موسسه است که گزارش بازدید از محل در اکثر کشورهای مورد بررسی تهیه می شود. کشورهای آلمان و انگلستان به این موضوع اشاره ای ننموده اند.

مستندات پشتیبان: موسسه متقاضی انجام ارزشیابی و اعتبارسنجی گزارش های ارزشیابی درونی و مستندات دیگری را برای نهاد متولی این امر ارسال می نماید. حدود ۸۸ درصد کشورهای مورد بررسی از گزارش خود-ارزیابی به عنوان سند اصلی پشتیبان فرایند تضمین کیفیت و اعتبارسنجی استفاده می کنند. همچنین حدود ۵۳ درصد کشورهای مورد مطالعه شامل آمریکا، کانادا، سوئد، نروژ، سوئیس، هلند، دانمارک، امارات متحده عربی و آفریقای جنوبی علاوه بر گزارش خود-ارزیابی مستندات دیگری از جمله قوانین مربوط به دانشگاه ها و کالج های دانشگاهی و آموزش عالی فنی و حرفه ای، مقررات وزارت مربوطه، سوابق برنامه، برنامه های بهبود راهبردی و مستمر و صورت جلسات از نشست های اعضای هیات علمی در طول سال گذشته، بودجه های سال جاری برای کالج و برنامه های اختصاصی، کتابچه راهنمای موسسه، راهنمای کارکنان آموزشی/غیر آموزشی و فراگیران، راهنمای تضمین کیفیت، چارت سازمانی و همه اسناد مربوط به موسسه، گزارش های سالانه و سایر مستندات پشتیبان ارائه می گردد. در کانادا گزارش شش ماهه خلاصه های توصیفی داده های ارزیابی عملکرد، برنامه های بهبود راهبردی و مستمر به نهاد متولی ارزشیابی ارائه می شود.

تعداد و ترکیب هیات ارزیابی: در کشورهای سوئد، هلند، سوئیس و دانمارک تعداد هیات ارزشیابی بین ۳ تا ۵ نفر متغیر است. در کشور هند این تعداد به ۱۷ نفر رسیده و در هنگ کنگ بین ۲۱-۱۵ نفر می باشد. لازم به ذکر است در این کشور اندازه و ترکیب هیات به مرحله اعتبارسنجی و سطوح چارچوب صلاحیت های برنامه های یادگیری تأیید شده بستگی دارد. همچنین در ترکیب هیات ارزیابی در کشورهای آمریکا، هنگ کنگ، دانمارک، هلند و سوئد کارشناسان ارزشیابی و تضمین کیفیت و

ارزیابان برنامه حضور دارند. اعضای هیات علمی در کشورهای آمریکا، کانادا، آلمان و هنگ کنگ دارای نمایندگانی در هیات ارزیابی می باشند. نماینده ای از دانشجویان در ترکیب هیات ارزیابی در کشورهای سوئد، آمریکا، کانادا، آلمان و هلند وجود دارد. دو کشور هند و هنگ کنگ دارای نمایندگانی از صنعت می باشد و همچنین گروه های مختلفی از ذی نفعان و کارفرمایان در ترکیب هیات مذکور در کشورهای کانادا، هند و سوئد وجود دارد. کشور آمریکا و کانادا دارای نمایندگانی از موسسه آموزشی و واحدهای اداری و پشتیبانی و کارکنان موسسه در بین اعضای هیات ارزیابی خود بوده و در هند نمایندگان دولت و مصرف کنندگان نیز در بین اعضای هیات مذکور حضور دارند. در کشور کانادا نماینده ای از وزارت آموزش در بین اعضای هیات ارزیابی وجود دارد.

گروه های مورد مصاحبه: تنها ۶ کشور مورد بررسی به موضوع گروه های مورد مصاحبه در فرایند ارزشیابی و تضمین کیفیت خود اشاره نموده اند. برخی از گروه های مورد مصاحبه در بین این کشورها دارای عمومیت بیشتری بوده و برخی گروه ها در کشورهای محدودی برای مصاحبه دعوت می شوند. از میان این گروه ها، دانشجویان و کارآموزان و اعضای هیات علمی و مربیان آموزش های عملی در هر ۶ کشور کانادا، استرالیا، سوئیس، فنلاند، اتریش و دانمارک جزء افراد مصاحبه شونده هستند. پس از آن سیاست گذاران و مدیران موسسات آموزش های کاربردی در ۴ کشور استرالیا، سوئیس، فنلاند و دانمارک برای مصاحبه دعوت می شوند. کارکنان اداری در مرتبه بعدی قرار دارند و در کشورهای سوئیس، فنلاند و دانمارک مورد مصاحبه قرار می گیرند. کارفرمایان و دانش آموختگان در دو کشور سوئیس و کانادا جزء افراد مورد مصاحبه می باشند.

نویسنده گزارش فرایند ارزشیابی و تضمین کیفیت: تهیه و تدوین گزارش مذکور در پانزده کشور مورد مطالعه یعنی حدود ۸۸ درصد آنها بر عهده نهاد ارزشیابی و اعتبارسنجی می باشد. در کشور سوئد نهاد آموزش حرفه ای مسئول تهیه گزارش می باشد. لازم به ذکر است کشور انگلستان در این خصوص اعلام نظر ننموده است.

چرخه فرایند تضمین کیفیت: مدت زمان اعتبار فرایندهای تضمین کیفیت در کشورهای مورد مطالعه متفاوت بوده و بیشترین مدت اعتبار ۷ سال به عربستان و کمترین مدت اعتبار ۲ سال به کشور هنگ کنگ مربوط می باشد. همچنین در کشورهای دانمارک و سوئیس مدت زمان اعتبار بین ۵ تا ۷ سال متغیر است. مدت اعتبار فرایندهای تضمین کیفیت در کشورهای آلمان، استرالیا، هند، امارات متحده عربی، آفریقای جنوبی ۵ سال و در کشورهای سوئد، هلند، نروژ، آمریکا، فنلاند و اتریش ۶ سال است. بطور کلی در ۱۵ کشور یعنی حدود ۸۸ درصد جامعه مورد مطالعه مدت زمان اعتبار فرایندهای تضمین کیفیت ۵ سال و بیشتر و در دو کشور هنگ کنگ و کانادا یعنی ۱۲ درصد جامعه مورد مطالعه کمتر از ۵ سال می باشد.

پی گیری نتایج فرایندهای ارزشیابی و تضمین کیفیت: این اقدام با هدف بررسی کشورهای مورد ارزیابی در خصوص کاربست توصیه ها و پیشنهادها به منظور توسعه، بهبود و ارتقاء کیفیت انجام می شود و در ۷۱ درصد کشورهای مورد مطالعه شامل کانادا، سوئیس، دانمارک، هلند، آلمان، سوئد، نروژ، امارات متحده عربی، عربستان سعودی، هنگ کنگ، هند و آفریقای جنوبی جزئی از فرایندهای پایانی ارزشیابی و تضمین کیفیت می باشد. همچنین دیگر کشورهای مورد بررسی به این موضوع اشاره ننموده اند.

بحث و نتیجه گیری

به گزارش یونسکو در کنفرانس بین المللی پاریس در سال ۱۹۸۹ کنفرانس سنو در سال ۱۹۹۹، در توسعه پایدار، انسان محور توسعه است و کلید آن آموزش و تعلیم حرفه ای و مهارتی می باشد. به عبارت دیگر توسعه آموزش های کاربردی موجب افزایش سرمایه انسانی، اجتماعی، فیزیکی و مالی شده است و این افزایش سرمایه موجب توسعه پایدار سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و توسعه پایدار مجدداً موجب توسعه این آموزش هاست. باتوجه به اهمیت آموزش های کاربردی و گسترش این نوع آموزشها و با توجه به کارایی آن در تربیت نیروی انسانی ماهر، بهبود کیفی آموزش های مذکور ضرورتی انکارناپذیر است. ارزشیابی می تواند با اصلاح نقاط ضعف و شناسایی مشکلات به برنامه ریزان کمک نموده و از اتلاف سرمایه ها و هزینه هاجلوگیری نمایند. از سوی دیگر، اعتماد کارفرمایان به آموزشها خصوصاً در آموزشهای حین کار یکی از سرمایه های مهم حمایتی این نوع آموزش هاست. از این رو ارزشیابی کیفیت در آموزش عالی به طور عام و حوزه های مختلف آن از جمله آموزش های کاربردی، به طور خاص از جمله مواردی است که بایستی مورد توجه ویژه قرار گیرد.

در این راستا اهداف، معیارها و فرایندهای ارزشیابی و تضمین کیفیت در ۱۷ کشور صاحب تجربه مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. نتایج بدست آمده از این بررسی تطبیقی نشان می دهد که بطور کلی هدف از اجرای فرایند تضمین کیفیت در این کشورها ارتقاء و بهبود کیفیت آموزش های کاربردی و نظارت بر کارآموزی و کاروزی ها، آگاه نمودن کارفرمایان از آمادگی فارغ التحصیلان برای کار، آماده سازی برنامه های آموزشی برای کارآفرینی، حمایت از فعالیتهای کارآفرینانه و ارزیابی آنها و شناسایی استانداردهای موسسات آموزش و کارآموزی فنی و حرفه ای جهت تحقق نیازهای ذی نفعان می باشد. همچنین



معیارهای فرایند ارزشیابی و تضمین کیفیت در کشورهای مورد بررسی در ۱۱ حوزه: کارکنان حرفه ای و آموزشی، فراگیران، دوره ها و برنامه های آموزشی و کارآموزی، یاددهی-یادگیری و کارآموزی، ارتباط با صنعت و جامعه، سازمان دهی، مدیریت و رهبری، امکانات، منابع فیزیکی و فناوری، حمایت موسسه ای دسته بندی نمود. بررسی اشتراکات و افتراق های معیارهای مذکور نشان می دهد که تفاوتی در خصوص کاربرد این معیارها و استانداردها در جامعه مورد مطالعه وجود دارد به گونه ای که برخی از این معیارها دارای کاربرد بیشتری بوده و برخی کمتر مورد استفاده قرار گرفته اند. به عنوان مثال کارکنان حرفه ای و آموزشی با فراوانی ۸۸ درصد بیشترین کاربرد و دو معیار امکانات، منابع فیزیکی و فناوری و حمایت موسسه ای با فراوانی ۴۱ درصد کمترین کاربرد را در میان کشورهای مورد مطالعه داشته اند.

نتایج این تحقیق بیانگر این امر است که اکثریت جامعه مورد مطالعه از سیستم اعتبارسنجی شامل ارزیابی درونی و ارزیابی بیرونی، به منظور ارزشیابی و تضمین کیفیت موسسات آموزش های کاربردی خود اعم از دانشگاهها و موسسات علمی-کاربردی و مراکز آموزش فنی و حرفه ای استفاده نموده و تنها در کشور فنلاند از روش میزبانی و ارزیابی متقابل استفاده می شود. همچنین در کشورهای آمریکا، کانادا، سوئیس، هلند، فنلاند و استرالیا فرایندهای تضمین کیفیت آموزش های کاربردی بصورت داوطلبانه انجام می شود و در کشورهای آلمان، اتریش، انگلستان، دانمارک، سوئد، نروژ، هند، عربستان، امارات متحده عربی، هنگ کنگ و افریقای جنوبی ارزشیابی و تضمین کیفیت این نوع آموزش ها اجباری می باشد. طبق یافته های تحقیق ۵۲ درصد کشورهای مورد بررسی دارای نهاد ارزشیابی و تضمین کیفیت دولتی، ۱۷ درصد دارای نهاد نیمه دولتی نیز نهاد غیر دولتی بوده اند.

بررسی تطبیقی فرایندهای تضمین کیفیت نشان می دهد که اجرای فرایندهای مذکور در کشورهای مورد بررسی شامل ارزیابی درونی، ارزیابی بیرونی و اعتبارسنجی بوده و سه زیر مرحله پیش از بازدید، بازدید و پس از بازدید را در بر می گیرد. تنها وجه افتراق در مرحله پیش از بازدید به نحوه اعلام آمادگی کشورهای مورد بررسی مربوط می گردد؛ چرا که در برخی از کشورها فرایندهای مذکور اجباری بوده و صرفاً نهاد متولی ارزشیابی به موسسه متقاضی در خصوص اجرای فرایندهای تضمین کیفیت اطلاع رسانی می نماید و در برخی دیگر که ارزشیابی و تضمین کیفیت بصورت داوطلبانه است، این فرایند نیازمند ثبت نام رسمی و امضای تفاهم نامه می باشد. در مرحله بازدید در اغلب کشورهای مورد بررسی گروه های ارزیاب از طرف نهاد متولی ارزشیابی بازدید از موسسه را انجام می دهند و تفاوت موجود بین موسسات در این مرحله به تعداد روزهای بازدید و افراد مصاحبه شونده مربوط می شود.

بر اساس یافته های پژوهش حاضر اکثر کشورهای مورد بررسی از گزارش خود-ارزیابی به عنوان سند اصلی پشتیبان فرایند تضمین کیفیت و اعتبارسنجی استفاده می کنند و برخی کشورها علاوه بر گزارش خود-ارزیابی مستندات دیگری از جمله قوانین مربوط به آموزش عالی فنی و حرفه ای، مقررات وزارت مربوطه و ... را به عنوان مستندات پشتیبان ارائه می نمایند. نتیجه این مطالعه تطبیقی در خصوص تعداد و ترکیب هیات ارزیابی نشان می دهد که تعداد هیات ارزیابی بین ۳ تا ۴ نفر متغیر می باشد. کارشناسان ارزشیابی و تضمین کیفیت و ارزیابان برنامه، اعضا هیات علمی، نمایندگان از دانشجویان، کارفرمایان، نمایندگان از صنعت، موسسه، واحدهای اداری و پشتیبانی و کارکنان موسسه و نیز نماینده ای از وزارت آموزش در هیات ارزیابی وجود دارد. بطور کلی افراد مصاحبه شونده بر اساس یافته های این پژوهش به ترتیب فراوانی شامل دانشجویان و کارآموزان و اعضای هیات علمی و مربیان آموزش های عملی، سیاست گذاران و مدیران موسسات آموزش های کاربردی، کارکنان اداری و کارفرمایان و دانش آموختگان می باشند که در کشورهای مورد بررسی برای مصاحبه دعوت می شوند. نتایج نشان می دهد در اکثر کشورهای مورد مطالعه تهیه و تدوین گزارش بر عهده نهاد ارزشیابی و اعتبارسنجی می باشد. مدت زمان اعتبار فرایندهای تضمین کیفیت در جامعه مورد مطالعه متفاوت بوده و بطور کلی مدت زمان اعتبار فرایندهای تضمین کیفیت و اعتبارسنجی ۵ سال است. همچنین پی گیری نتایج فرایندهای ارزشیابی و تضمین کیفیت جهت کاربست توصیه ها و پیشنهادها به منظور توسعه، بهبود و ارتقاء کیفیت انجام می شود و جزئی از فرایندهای پایانی ارزشیابی و تضمین کیفیت در کشورهای مورد مطالعه می باشد.

باتوجه به رسالت و اهمیت بنیادین و روز افزون این آموزشها در همه جوامع، مسئله اساسی این است که دروندادهای، فرایندها و بروندهای موجود جامعه و نظام مهارتی، تاجه میزان در راستای تحقق رسالت مهم این نوع آموزش ها در ایران می باشد.

از این رو با توجه به حجم بالای مراکز آموزش کاربردی و تنوع رشته ها و فعالیت ها در این مراکز چه به لحاظ کمی و چه به لحاظ کیفی و از طرفی حجم مخاطبینی که از این آموزش ها بهره مند می شوند و نیز اعتبار بخشیدن به آموزش های ارائه شده، می بایست در جهت اصلاح، بهبود و اثربخشی آن گام برداشت. از آنجا که هدف از این پژوهش بررسی وضعیت فرایندهای ارزشیابی و تضمین کیفیت در آموزش های عالی کاربردی در کشورهای صاحب تجربه می باشد، پیشنهاد می شود برای بهبود و ارتقاء مداوم کیفیت این نوع آموزش ها به تشکیل شبکه ها و نهادهای حرفه ای و تخصصی جهت ارزیابی آنها مبادرت نمود.

بنابراین ارائه یک سازوکار مناسب جهت ارزشیابی و تضمین کیفیت این مراکز بر اساس الگویی متناسب با نظام های ارزشیابی که بتواند عناصر موجود در نظام آموزشی را مورد بررسی قرار دهد ضروری به نظر می رسد. در این راستا بهره گیری از نتایج حاصل از مطالعه تطبیقی در کشورهای صاحب تجربه در این زمینه می تواند در برنامه ریزی برای استقرار نظام ارزشیابی و تضمین کیفیت در آموزش های کاربردی ارائه شده در کشور، نهادینه کردن فرهنگ ارزشیابی کیفیت و نیز ارتقاء و بهبود کیفیت این آموزش ها بسیار موثر باشد. در کنار این بررسی کیفی، مطمئناً انجام بررسی کمی و کسب نظرات دانشگاه جامع علمی-کاربردی و زیر مجموعه های آن در جامعیت الگو و نظام طراحی شده تاثیر چشمگیری خواهد داشت. همچنین پیشنهادات زیر جهت تحقق اهداف مذکور ارائه می گردد:

- ایجاد مراکز ارزشیابی کیفیت در سطح دانشکده، دانشگاه و نظام آموزش عالی کاربردی
- ایجاد و توسعه شبکه های ارزشیابی کیفیت برای موسسات آموزش عالی کاربردی
- بهینه سازی مولفه ها و نشانگرهای ارزشیابی کیفیت متناسب با اهداف نظام آموزش عالی کاربردی
- توجه به تجارب بین المللی در تدوین دستورالعمل های ارزشیابی و تضمین کیفیت آموزش عالی کاربردی
- ساختار مند نمودن نظام ارزشیابی و تضمین کیفیت در آموزش عالی کاربردی کشور
- طرح اقدام و نقشه راه برای بهبود مداوم کیفیت در آموزش عالی کاربردی کشور



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی

- بازرگان، عباس(۱۳۶۹). مراحل برنامه ریزی آموزش عالی و ارزیابی آن. دانش مدیریت، شماره ۹ و ۱۰.
- سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور(۱۳۸۷). مدرنیزه کردن آموزشهای فنی و حرفه ای. موسسه خدمات مشاوره‌های BIBB.
- صالحی، کیوان، زین آبادی، حسن رضا، پرند، کوروش(۱۳۸۸). کاربست رویکرد سیستمی در ارزشیابی کیفیت هنرستانهای فنی حرفه‌ای: موردی از ارزشیابی هنرستانهای فنی حرفه ای دخترانه شهر تهران. فصلنامه نوآوریهای آموزشی، شماره ۲۹، سال هشتم، بهار ۱۳۸۸.
- محمدی، رضا(۱۳۸۷). ارزشیابی کیفیت و پاسخگویی در آموزش عالی. موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- محمدی، رضا؛ جلیل فتح‌آبادی، غلامرضا یادگارزاده، محمدحسن میرزا محمدی، کوروش پرند(۱۳۸۶). ارزشیابی کیفیت در آموزش عالی: مفاهیم، اصول، روش‌ها، معیارها. تهران: سازمان سنجش آموزش کشور.
- منصوری، رضا(۱۳۸۲). توسعه علمی ایران. چاپ دوم. تهران: اطلاعات.
- Academic Accreditation Unit(۲۰۱۱). NCAAA at a Glance. ۲۰۱۱, Volume ۵, Issue ۲, Faculty of Engineering King Abdulaziz Uni.
- Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders, accreditation (۲۰۱۳). Available at: <http://nvaoo.com/accreditation>
- Association of Colleges (۲۰۱۲). UK Vocational Education and Training (VET): Towards a Comprehensive Strategy for International Development. Prepared for the Department for Business, Innovation and Skills by the Association of Colleges: Beyond Standards Ltd, Consultants May ۲۰۱۲. available at: [www.aoc.co.uk/en/about\\_us/what\\_we\\_do/aoc.../index.../](http://www.aoc.co.uk/en/about_us/what_we_do/aoc.../index.../)
- Australian Qualification Framework(۲۰۱۳). Available at: <http://www.aqf.edu.au>
- Australian Skills Quality Authority(۲۰۱۴). Available at: <http://www.asqa.gov.au/>
- Berger, Sylvie fasel (۲۰۰۲) "Denmark". In Report by the OAQ on the Accreditation and Evaluation system in Nine European Countries. Organisation for Accreditation and Quality Assurance. Switzerland, Bern.
- Blom, Kaaren ; Meyers, David (۲۰۰۳). Quality indicators in vocational education and training: International perspectives. Published by NCVET(National Centre for Vocational Education Research). Available at: <http://www.ncver.edu.au/publications/۱۳۸۳.html>
- Canadian Technology Accreditation Board(CTAB) (۲۰۱۲). National Accreditation Guide. Triennial Review Framework. Ottawa. Available at: <http://www.cctt.ca>
- Commission for Academic Accreditation Ministry of Higher Education and Scientific Research United Arab Emirates (۲۰۰۹). Standards for Licensure & Accreditation and Vocational Education and Training. (۲۰۱۲). Umalusi (Council for Quality Assurance in general and further education and training Annual Report ۲۰۱۱/۱۲ I A DECADE OF SUCCESS. Available at: [www.umalusi.org.za/ur/reports/Annualreport۲۰۱۱-۲۰۱۲.pdf](http://www.umalusi.org.za/ur/reports/Annualreport۲۰۱۱-۲۰۱۲.pdf)

European Association for Quality Assurance in Higher Education, enqa-agencies(۲۰۱۳). Available at:  
<http://www.enqa.eu/index.php/enqa-agencies/members/full-members/>

Finnish Higher Education Evaluation Council(FINHEEC)(۲۰۱۴). EvaluationsFINHEEC.Available at:  
<http://www.finheec.fi>.

FUAS (Federation of Universities of Applied Sciences)(۲۰۱۳). CROSS-EVALUATION ۴:FINAL REPORT,  
FUAS Quality Policy. HAMK University of Applied Sciences (HAMK) – Lahti University of Applied  
Sciences (LUAS) – Laurea University of Applied Sciences (Laurea).

HAMK University.FINLAND,Hämeenlinna, February ۲۰۱۳.

Hartwig, Lydia (۲۰۰۳). Quality Assessment and Quality Assurance in Higher Education Institutions in  
Germany.

Hong Kong Council for Accreditation of Academic and Vocational Qualifications (۲۰۱۳).

Available at: <http://www.hkcaavq.edu.hk>

National Accreditation Board for Education and Training(NABET) (۲۰۱۲). Available at:

<http://nabet.qci.org.in/index.asp>

National Skills Standards Council (۲۰۱۴). Available at:<http://www.nssc.natese.gov.au/>

Norwegian Centre for International Cooperation in Higher Education (SIU) (۲۰۱۲).Higher education,  
tertiary vocational training and research. Available at: <http://siu.no/eng/Front-Page/Education-in-Norway/Education-system/Higher-education-tertiary-vocational-training-and-research>

OAQ (۲۰۱۳a). Accreditation for the universities of applied sciences in Switzerland. Available at:  
[http://www.oaq.ch/pub/en/akkredit\\_fh.php](http://www.oaq.ch/pub/en/akkredit_fh.php)

OAQ (۲۰۱۳b). Evaluation of continuing education programmes in the university of applied sciences  
sector in Switzerland.OAQ.Guide dated ۱۵ April ۲۰۱۳.Available at:  
[http://www.oaq.ch/pub/en/akkredit\\_fh.php](http://www.oaq.ch/pub/en/akkredit_fh.php)

Quality Council of India (۲۰۱۴). Available at: [www.qcin.org](http://www.qcin.org)

-Rotterdam University of Applied Sciences(۲۰۱۱). Rotterdam University of Applied Sciences And the  
Dutch education system. Netherlands: Hogeschool Rotterdam. Available at:

[www.hogeschoolrotterdam.nl](http://www.hogeschoolrotterdam.nl)

State Secretariat for Education, Research and Innovation (SERI) (۲۰۱۳). Switzerland's Universities of  
Applied Sciences (UAS).Available at: <http://www.sbfi.admin.ch>

Stufflebeam, D. L.(۱۹۷۲). The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability.  
SRIS Quarterly, ۵, ۳-۶.

Sun, Ying; Kantor, Paul B.; Morse, Emile L. (2011). Using cross-evaluation to evaluate interactive QA systems. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. Volume 62, Issue 9, pages 1653-1660, September 2011.

Swiss Confederation (2013). Procedure for EAER accreditation of universities of applied sciences and their degree programmes: Information sheet. Available at: [www.sbf.admin.ch/](http://www.sbf.admin.ch/)

The Agency for Quality Assurance and Accreditation Austria . (2013). Universities of applied sciences. Available at: <https://www.aq.ac.at/en/accreditation/universities-applied-studies>

The European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop)(2011). Assuring quality in vocational education and training: The role of accrediting VET providers . Luxembourg: Publications Office of the European Union. [www.cedefop.europa.eu](http://www.cedefop.europa.eu)

The European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop) (2009). Accreditation and quality assurance in vocational education and training: Selected European approaches. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2009. Available at: [www.cedefop.europa.eu](http://www.cedefop.europa.eu)

(2005). Global Trends in the Funding of Higher Education. IAU . G. Tilak, Jandhyala B . Horizons (International Association of Universities, 11(1), 1-3

Unesco-IBE (International Bureau of Education) (2012). Unesco. World Data on Education. Austria. 7th edition, 2010/11. Available at: <http://www.ibe.unesco.org/>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-International Center for Technical and Vocational Education and Training (2013). World TVET Database: Norway. Geneva: Unesco. Available at: <http://www.unevoc.unesco.org/worldtvvetdatabase\ .php?ct=NOR>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-International Center for Technical and Vocational Education and Training (2014). World TVET Database: South Africa. Geneva: Unesco. Available at: <http://www.unevoc.unesco.org/worldtvvetdatabase\ .php?ct=ZAF>

Victorian Registration & Qualifications Authority (2013). Available at:

<http://www.vrqa.vic.gov.au/>